

MERAL HACIEMİNOĞLU İLE SOHBET

Zuhal YÜKSEL*
Naciye YILDIZ**

- Meral Abla, Necmettin Hocamız bilim adamlığı, fikir adamlığı, yazarlığı ve hocalığı ile tanınıyor. Ama onu özel hayatı ile de tanıtmak istiyoruz. Bunun için de sizinle birlikte olan hayatının başından başlayalım... Necmettin Hocamızla nasıl tanıştınız ve evlendiniz?

- **Meral Hacıeminoğlu:** Biz öğrenciyken Eğitim Enstitüsü ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulu aynı binada idi. Necmettin, Edebiyat Fakültesiyle birlikte Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda da okuyordu. Ben de Eğitim Enstitüsü'nün İngilizce Bölümünde öğrenci idim. Orada tanıştık ve bir müddet sonra evlenmeye karar verdik. Ben Necmettin'den iki sene önce mezun oldum ve Anadolu'ya İngilizce öğretmeni olarak tayin edildim. Necmettin mezun olduktan sonra Harbiye Ordu Evi'nde evlendik. Onun Yüksek Öğretmen Okulu'ndan arkadaşları filân geldi. Evlendikten birkaç gün sonra tayin için Ankara'ya gittik. Dedik ki, "Evlendik, işte tayin dilekçemiz." Dediler ki, "Olmaz, ikiniz de çok az çalışmışsınız, başka bir yere tayin edemeyiz". İki yıl bir yerde çalıştım ben, başka bir yere nakil mümkün değilmiş. O sırada Necmettin'in Osmaniye'de ağabeyi vardı. Necmettin, "Ağabeyim Osmaniye Belediyesinin bir özel yurt açtığını söyledi, beni oraya edebiyat öğretmeni olarak istiyorlar. - O yıllarda kazalarda henüz lise yoktu; belediyeler yavaş yavaş lise açmaya başlıyorlardı.- Ben, evleneceğim diye hayır demiştim. İstersen bir gidip bakalım, hem ailemi görürüz, hem de karar veririz" dedi. Bunun üzerine trenle Osmaniye'ye gittik. O zaman biz Millî Eğitimden 175 lira maaş alıyoruz, Osmaniye bize 1500 lira maaş teklif ediyor. Yeni evlendik o zaman, henüz ev yok, bark yok, hiçbir şey yok! Gittik, ama İngilizce öğretmenine ihtiyaç yokmuş. Okulu yeni açmışlar, bir sene olmuş, henüz muadelet alamamışlar. Muadelet almak için öğretmenlerini, laboratuvar ve kütüphanelerini tamamlamaları gerekiyormuş. En çok da edebiyat

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Böl. öğretim üyesi.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Böl. öğretim üyesi.

öğretmenine ihtiyaçları var. Beni de lütfedip aldılar. Benim beş tane öğrencim vardı. Neyse biz orayı kabul ettik, ikimiz de hiç istifa bile etmeden tekrar “İkimizi bir yere tayin edin” diye birer dilekçe verip Osmaniye’de bir ev tuttuk ve çalışmaya başladık. Bir sene orada çalıştık. Bir gün, Nisan ayında Tahsin Banguoğlu telefon ederek “Ben Ankara Üniversitesi’ne seni asistan olarak almak istiyorum, gel, görüşelim”, dedi. Necmettin çok sevindi, “Ben lisede hocalık yapmak istemiyorum, üniversitede araştırma yapacağım”, diyordu zaten. Ondan sonra o Ankara’ya, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne asistan olmaya gitti. Görüştü, geri geldi. Bu arada 27 Mayıs oldu. Bunun üzerine Banguoğlu üniversiteden ayrıldı, Necmettin’in asistanlık işi de kaldı.

- **Prof. Dr. Mustafa Kafalı:** Banguoğlu, zaten siyasetin içindeydi.

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin, aslında bir sene önce 1959’da, bizim evlendiğimiz yaz İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine asistan olacaktı. Fakat rahmetli Faruk Kadri Timurtaş’ın doçentliği, bir sene sonraya kaldığı için kadro boşalmadı, Necmettin de asistan olamadı. Onun için biz Osmaniye’ye gittik... Dil-Tarih’ten sonra, İstanbul Üniversitesi asistanlık imtihanı açtı. Necmettin kazandı, fakat yılbaşına kadar muameleleri sürdü. Velhasıl, 1 Ocak 1961’de Necmettin vazifeye başladı. 9 Ocak 1961’de de Oytun doğdu. Kızım oldu diye çok sevindi, hep kızım olsun istiyordu.

- **Oytun’un doğum tarihinden söz açılmışken, hocamız hangi ayda doğmuş?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin’in doğum tarihi belli değildir. Nüfus kaydında 10 Kasım, ama Nisanda doğmuşum derdi. Annesi “İlkbaharda doğdun,” dermiş. O zamanlar nüfus idaresine gittiğin günü yazarlarmış.

- **M. Kafalı:** O zamanlar, harbin, yani 1945’in sonuna kadar, on çocuk olursa beşi ölür, beşi kalırdı yavrum. Meşhur bir tabir vardı, “Yaşadığımı görelim” derlerdi. Bunun için de nüfus kâğıtları geç çıkartılırdı. İki çocuktan birisi mutlaka ölürdü.

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin, 1933’ün Nisan’ında doğduğu hâlde, onu 1932’nin Kasım’ına yazmışlar; kardeşini de 9 ay sonraya yazmışlar.

- **M. Kafalı:** Ondan sonra da soyadı kanununda soyadı Hacıeminoğlu oldu.

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin, Bitlis’e gidince Hacıeminzâdeler diyorlar, Osmaniye’ye gittiğimiz zaman da, Necmettin’i takdim ederken akrabaları “Aa biliyor musunuz, bizim Hacıeminzâde Mustâfendi’nin oğlu” diye tanıtırırlardı. Bir de babasının “Dikbıyık Mustâfendi” diye bir lâkabı da

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

var. Hacıeminzâde Dikbıyık Mustâfendi. Babası, Necmettin doğduktan sonra vefat ediyor, o sırada Necmettin on aylıkmiş diye biliyorum ben. Verem oluyor babası, o zaman varlıklı; taa oradan, Talas'tan kalkıp Heybeliada'ya sanatoryuma gidiyorlar. Ve orada vefat ediyor. Hiç kimsesi yok, orada da defnediliyor.

- **Oytun Şahin:** Yerini bilmiyordu babam değil mi?

- **M. Hacıeminoğlu:** Bilmiyordu, biz Heybeliada'ya gittik, ama bulamadık. Araştırdık, kayıtlar filân çok eski tabii, kalmamış, bulamadık.

- **Hoca asistan oldu, İstanbul'a yerleştiniz artık.**

- **M. Hacıeminoğlu:** Asistan olduktan sonra Dil Kurumu üyesi oldu. Dil Kurumu 1961 civarında sadeleştirilmiş "Söylev"i çıkardı. Necmettin oturdu, "Dil Kurumu Atatürk'ün dilini bozdu, hakaret etti" diyerek Dil Kurumu'nu tenkit etti. Bu sebeple Dil Kurumu üyeliğinden atıldı.

- **M. Kafalı:** Dil Kurumu'ndan atılması 1965 filân herhâlde.

- **M. Hacıeminoğlu:** Herhâlde o yıllarda.

- **S. Kafalı:** Benim talebeliğimde Dil Kurumu'na gidip geliyordu. Atıldığı tarih 1965 veya 1966 olmalı.

- **M. Hacıeminoğlu:** Bundan sonra çevremiz hep Türkçülerden oluştu. Ben zaten Rumelili olduğum için Türklüğü ağır basan bir aileydik. Biz her şeyi bırakıp da niçin geldik? Türk olduğumuz için geldik. O zaman bu kadar problem yoktu tabii, bizde böyle bir şuur var.

- **Hocamızın askerlik işi ne oldu?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin 1963'te askere gitti. Önce Piyade Okulu'na gitti. Ona bir tane elbise vermişler. O zaman midesi de çok hasta, eve göndermişler, "Gidin, bu kıyafetleri küçülttürün, üstünüze göre yaptırın", diye izin vermişler. Tabii o kocaman elbisenin içinde küçücük bir adam, neredeyse yok gibi. Sanki Necmettin değil, avurtları çökmüş, üstündeki asker elbisesi bir felâket. "Niye geldin?" dedim. "Ne demek niye geldim?" dedi. Yani hasta mı geldi, bir şey mi oldu? Onu öyle zayıflamış görünce o kadar fena olmuşum ki, eve geldiğinde kapıyı açıp da onunla karşılaştığım an hiç gözümünden gitmeyecek. Aşağıda, terzide elbiseyi küçülttürdük, yıkadık pakladık, çay içirdik, kendine geldi. Fakat askerlik ağır geldi, midesi hasta, yemek yiyemiyor. Daha önce ona gözlerinden dolayı rapor vermişlerdi. Birkaç ay Piyade Okulu'nda kaldı, ondan sonra Levazım Okulu'na geldi. Biz de o zaman Karagümruk'te oturuyoruz. Hasta olduğu için ona izin vermişler,

“Mademki burada yemek yiyemiyorsun, günde iki saat eve gidip yemek yiyebilirsin,” demişler. Eğitimin sonunda kur’a çekilecek, İstanbul kur’ası da var; bizim eve en yakın yer olan 66. Tümen’i çekiyor. “Elimden biri kapar diye hemen kaçtım,” diyordu. Eve geldi, ben de inanmadım. Komutanı Necmettin’i yazılarından dolayı tanıyormuş; üniversiteye, derse resmî kıyafetle gitmesine izin verildi.

- **S. Kafalı:** Ben ilk oradan hatırlıyorum, resmî kıyafetle.

- **M. Kafalı:** Sonra midesinin yarısını aldılar. Necmi zaten zayıftı, ondan sonra iyice zayıfladı.

- **M. Hacıeminoğlu:** Midesinin üçte ikisini aldılar. Karpuz yiyemezdi, şekerli şeyler dokunurdu, kötü olurdu. Pankreas dediler. Normal bir şeker hastası değil, ama mikro-gliserin şekere dönüşüyor. Tatlı yediği zaman şekeri düşerdi.

- **S. Kafalı:** O zaman ben de tatlı yiyemezdim. Üniversitede öğlenleri Profesörler Evi’ne yemeğe giderdik. Bizi gören iktisatçılar, bizim fakültenin hocaları hemen “Tatlı benim ha” derlerdi. Necmettin Ağabey’le ikimizin tatlılarını paylaşırlardı. Tatlıyı paylaşanların aralarında ihtilâf çıkardı.

- **M. Hacıeminoğlu:** Tatlı yiyemez, börek filân olursa onları yiyemez; ancak bir kap yemek yerd. Midesi o kadardı. Herkes, “Necmettin Ağabey’le bir masaya oturmak çok kârlı oluyor,” derdi. Böreğini biri alır, tatlısını biri alırdı.

- **Sevgi Abla, sizin dostluğunuz nasıl başladı?**

- **S. Kafalı:** Necmettin Ağabey askerden döndükten sonraydı galiba, veya askerdi...

- **M. Kafalı:** Biz Fındıkzade’de otururken.

- **S. Kafalı:** O zaman bir grup oluşturmuştuk. Mertol Tulum da yeni evlenmişti. Necmettin Ağabeyler, Faruk Ağabeyler... Biz tarihçiyiz, ama Türkoloji Bölümü ile çok sık bir araya gelirdik. Her hafta sonu Çekmece’ye filân yemeğe giderdik, evlerde toplanırdık. Herkes yakın oturuyordu, Fatih’te, Fındıkzade’de. Timurtaşlar da bize çok yakındı.

- **M. Kafalı:** Mertollar da bize çok yakın oturuyorlardı.

- **S. Kafalı:** Kafalı öğle yemeklerine Profesörler Evi’ne gitmezdi. Necmettin Ağabey, Alev, Osman, ben giderdik. Biz sosyal faaliyetlerde, ailece görüşmelerde, sıkıntılarımızı paylaşmada, sevinçlerimizi paylaşmada birbirimize çok bağlıydık. Haftanın dört günü Meral Abla’da yemek yerdik.

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

Fakólmeden mutlaka bir olayla çıkardık, ondan sonra doğru Meral Ablalara giderdik.

- **M. Kafalı:** Şimdi bir gün fakólmeden çıktık, OkumuŐ Adam sokağına (Necmettin Bey'in evi) gittik. Uzun müddet oturduk. Ondan sonra hanımla beraber kalktık eve gittik. Necmettin ile Meral Hanım, akşam hazırlanmıŐlar, dışarı çıkacaklar. Meral Hanım'ın rahmetli babası "Nereye gidiyorsunuz?" diyor. "Kafalılara gidiyoruz" deyince, "Evet, çoktandır grŐmyordunuz, iyi olur, iyi olur" diyor.

- **Necmettin Hocamız, nasıl bir insandı? Sinirli miydi, Őakacı mıydı?**

- **S. Kafalı:** Őakacı bir insandı... Bir gün "Kafalı nerde" dedim, o da "Biraz önce gördüm, Aksaray'a doğru gidiyordu, yanında mavi mantolu biri vardı; her seferinde birileri takılıyor, ben sen zannetmiŐtim" dedi. Her seferinde böyle bir Şey yapardı. Birbirimizi çok severdik. Kafalı beni aradığı zaman Tarih Bölümü yerine Türkoloji'de arardı. Yine bir gün Birol'a (Emil) "Sevgi'yi gördün m?" demiş. Birol da "Adama bak, karısı kaybolmuŐ arıyor. Böyle Şey mi olur, ne büyük mutluluk, bırak gitsin" diyor.

- **M. Kafalı:** Bu da Birol'un muzipliği.

- **1960'lı yıllardaki olaylar sizleri ne kadar etkiledi?**

- **S. Kafalı:** 1965'te biz yeni evliyiz, bu terör tarihinde geçen bir olaydır; "gerici avı" baŐlattılar. Benim Mualla isminde bir arkadaŐım var yurttan, onun da konuŐtuđu ocuk 27/28 Nisan olaylarının baŐ mimarlarından. 1957'de Castro Küba'da devrim yapınca telgraf çekmiŐ, bundan dolayı nm-ı diğer "Castro Nuri". 1963'te Hukuk Fakóltesini bitirmiŐ. Askerliđini filân yapmıŐ gelmiş. Ama hl bu iŐlerin içinde. İŞte af lfları oluyor Demokrat Partililer için, Castro Nuri yürüyüŐler düzenliyor; "gerici affı yapılacak" diye "Affa hayır!" mitingleri düzenliyor. Arkadaşları ile konuŐuyorlarmıŐ, Edebiyat Fakóltesi'nde, kimlerin odası, dersi basılacak; Mustafa Kafalı, İbrahim Kafesođlu, Ahmet Caferoğlu. Mualla da Nuri'yi çekmiŐ "Bana bak," demiş -Kafalı'ya da dayı derlerdi benim arkadaşlarım- "Sakın ha dayımın dersini basmayın, Sevgi hamile, sonra bir Şey olur". Castro Nuri, Mualla'ya "Sen karıŐma" demiş. Mualla bir koŐu kaçmıŐ bunların yanından. Mualla kaçıyor, Nuri kovalıyor. Bizim eve, Aksaray'a, Mualla kendini nefes nefese attı. Saat on-on bir filân. Biz de evde Kafalı'yla oturmuŐ kahvaltı ediyoruz. Mualla geldi, "Dayı, bugün derse gitme, böyle böyle, ben kaçtım, Nuriler konuŐuyorlardı, söyledim Nuri'ye, ama biliyorsun Nuri'yi, belli olmaz onların yapacağı iÇ" dedi. Kafalı "Ne demek, gelecekleri varsa görecekleri de var" dedi. Benim de yanımda ekmek bıçağı var, "Bari Őunu da

yanına al” demişim. Mualla, “Gitme diyeceği yere bıçak veriyor adamın eline” diyerek çıldırdı. Pencereden baktım ki, Nuri de gelmiş, evin karşısında bir arsa var, orada duruyor. Mualla’nın bize geldiğini görmüş, ondan sonra Kafalı’nın dersini basmadılar. Ama Caferoğlu’nunkini bastılar, İbrahim Bey’in dersini de bastılar.

- **M. Hacıeminoğlu:** O yıllarda hep tetikteydik. Oytun da bazen, “Baskı altında yaşıyoruz” diye şikâyet ediyordu. Hepimiz tetikteydik. Eve girerdik, herkes birbirini telefonla “eve ulaştınız mı, biz ulaştık” diye arardı. 1970’de Başhoca Sokak’taki eve taşındık. 1. kat, girişin hemen üstü, biz hiç pencere önünde oturmazdık.

- **Yusuf İmamoğlu’nun şehit edilmesi de o senelerde miydi?**

- **M. Hacıeminoğlu:** O yıllarda evet... Fakülte’de Necmettin’in odasında, Mertol da var.

- **O. Şahin:** Doçentlikten önce o odada Ahmet Topaloğlu, Mertol Amca ve babam otururdu. 333 numaralı oda. Tarih Bölümü’nden Türkoloji’ye girince soldan ilk oda; asistanlar odası.

- **S. Kafalı:** Hocalar da o odaya çok gelirdi. Caferoğlu’nun en çok uğradığı oda, orasıydı. Bu olayı ben anlatayım: O gün, talebelere bir grup, 4. katta benim odamda çay içiyorlardı. Çocukları aşağıdan kovalamışlar; bir öğrenci geldi, aşağıda Yusuf İmamoğlu’nu dövüyorlar dedi. Bunun üzerine benim odamdakiler kalkıp aşağıya indiler. Okullar tatil olmuştu, Ertuğrul’u da alıp gelmişiz. Haziran başı. Ortalık karışacak, Ertuğrul babasının yanında. Ben hemen Kafalı’nın odasına gittim, dedim ki, “Kafalı, aşağıda olaylar karışık, çocuk da yanımızda, ben çocuğu alıp gideyim”. Biz Tarih koridorundan çıktık, solcular karşı merdivenlerden grup hâlinde koşarak çıkıyorlar. Önlerinde de İmamoğlu. İmamoğlu “Hocam, beni öldürecekler!” deyince, Kafalı “Sen dur bakayım oğlum”, dedi. Bana döndü, “Siz çabuk gidin” dedi. Orada bir tabure varmış, tabureyi aldı, çevirerek fırlattı. Merdivenlerden koşarak gelenler tabureyi yiyince, iki kişi devrildi. Biz Ertuğrul’la koşar adım Türkoloji’ye girdik, İmamoğlu da girdi. Arkamızdan Kafalı da Türkoloji’ye geldi. Onlar Necmettin Ağabeylerin odasına girdiler. Biz Ertuğrul ile genel kitaplığa girdik ve silâhlar başladı. O zaman polis rektörlük çağırılmazsa üniversiteye giremiyordu. Öğrencilerden iki tanesi Faruk Kadri Timurtaş’ın odasında, ikisi de Necmettin Ağabey’in kapısının yanındalar. Bir müddet sonra silâh sesleri kesildi. Rahmetli Âmil Çelebioğlu da o odadaydı. O pencereyi açtı, bizim Edebiyat Fakültesi’nin iç avlusuna bağırıyor, “Koridora kimse çıkamıyor, yaralı var, ambulans çağırın” diye.

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

- **M. Kafalı:** Orayı ben anlatayım, çünkü ben Yusuf'un yanındaydım. Silâh sesleri kesilince, "Hocam ben bir bakayım" dedi. "Dur oğlum" demeye kalmadı. Kafayı uzattı, mermi kafasından girdi.

- **S. Kafalı:** Üç defa ambulans geldi, içeriye almadılar. Biz de Edebiyat Fakültesinin Genel Kitaplığının balkonuna çıktık. Ben, "Yaralı kim?" diye bağıryorum, fakat sesimi Âmil'e duyuramıyorum. Hatta bir ara "Yaralı da var, ölü de var" diye anladım. Dekanlıktan "Bir şey yapamıyoruz, ambulans geliyor, Dev-Gençli öğrenciler fakültenin kapısını kapattı, içeriye sokmuyorlar" diyorlar. İmamoğlu böylece şehit edildi.

- **M. Hacıeminoğlu:** Biz İmamoğlu'nun cenazesini Sirkeci'ye kadar geçirdik; ancak memleketine o zaman gidemedik. Çünkü İstanbul'da da tahkikat filân vardı, fakat Necmettin o kadar çok üzöldü ki, daha sonra İmamoğlu'nun ailesini ziyarete gittik.

- **M. Hacıeminoğlu:** Aynı yıllarda bir başka olay; bana Mertol anlattı. Necmettin'le Mertol, Fakülte'nin girişindeyken biri silâhı kaldırıyor, "Aman hocam, abi" filân demeye kalmıyor, tetik sesini duyuyorlar, fakat silâh çalışmıyor. Hemen Fakülte'den çıkıyorlar. Sonra kapalı durağa geliyorlar, aynı çocuk önlerine çıkıyor, yine silâhı doğrultuyor, fakat silâh yine çalışmıyor.

- **Hocamızın üniversitedeki derslerinin dışında da gençlerin yetişmesine katkılarının olduğunu biliyoruz. Bunlardan söz eder misiniz?**

- **M. Hacıeminoğlu:** 1975/1976'dan 1979'a kadar her hafta bütün yurtları dolaşıp konferanslara gittik. Hocalar dönüşümlü olarak bütün yurtlara konferans vermeye gidiyorlardı.

- **O. Şahin:** Niye 1979'a kadar, çünkü 1979 Ocak'ta babam tutuklandı.

- **Niye tutuklandı?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin "Eşğüdüm Komutanları" isimli yazısı sebebiyle tutuklandı. Başbakan Bülent Ecevit, "Bir eşğüdüm kurulu oluşturacağız; bu kurul bütün anarşik olayları birleştirecek ve yorumlayacak" diye bir açıklamada bulundu. Bunun üzerine Necmettin "Eşğüdüm Komutanları" diye bir yazı yazdı. Bu yazıda, "Sıkı yönetim, adı üzerinde, hiçbir zaman kadife eldivenli olmaz" diyor. Tutuklandığı zaman hangi yazıdan dolayı tutuklandığı bilinmiyor, ama asker hakkında deniyor. Birileri son çıkan yazılara baktılar.

- **Eve gelip nasıl aldılar?**

- **M. Hacıeminoğlu:** 19 Ocak 1979. Sabahleyin ben okuldayım, Müdür Bey beni çağırdı, biraz durgun. Telefonu aldım, Necmettin telefonda. Necmettin dedi ki, “Beni sıkıyönetimden almaya geldiler”. “Pijamanı da al git, seni bırakmazlar” dedim. O sıralar, ifade vermesi için Hergün gazetesine birkaç ihbarname göndermişler. “Bize böyle bir şey geldi hocam” filân diye gazeteden bunları hiç haber vermediler. Dolayısıyla ifade vermeye gitmeyince, önce gazeteye gidiyorlar. Yazı işleri müdürü Veyis Süzer’i alıyorlar gazeteden, bir arabaya koyuyorlar. Şimdi de Hacıeminoğlu’nu almaya gidiyoruz deyip Veyis Bey’le beraber bizim eve geliyorlar. Onu da toparlayıp Selimiye’ye götürüyorlar. Şimdi, Necmettin’i rencide etmemek için “Hocam biz sizi evden almalıyım, biz köşede bekliyoruz, siz oraya gelin” diyorlar. Neyse Necmettin tıraşını bitiriyor, gidiyor. Ben eve geldim, düşünebiliyor musunuz, nereye gittiğini bilmiyorum, niye gittiğini bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum.

- **O. Şahin:** Ben okuldan eve geldim, saat üç buçuk-dört gibi. Mustafa Amca, Sevgi Abla, Alev (Arık) Ağabey, Mertol Amca bizdeler. Zaten anneme bir not bırakmış “Kafalılar’a haber ver, Yaşar’ı (Değerli) arasınlar” diye.

- **S. Kafalı:** Meral Abla telefon edip, haber verdi. Biz de hemen Yaşar’ı aradık ve fakülteden çıktık, koştura koştura size geldik.

- **O. Şahin:** İşte ben de okuldan geldim. Mertol Amca, Alev Ağabey, sizler evdesiniz; babam yok. Daha önce de, Aydınlar Ocağı, Necdet Üruğ ile görüşmek üzere bir grup oluşturmuştu. Babama da “Sen gelme, sen sivrisin, senin ismini görürse, kabul etmez” demişler. “Babam nerde” diye sordum, hani bunlar evde de babam niye yok diye düşündüm. Alev Ağabey, “Babanı Necdet Üruğ davet etmiş, canım” dedi. Ben de dedim ki “Hani Aydınlar Ocağı hayır diyordu, Aydınlar Ocağı babamı da mı götürdü, nasıl oldu?” “Yok canım” dedi, “özel çağırılmış babanı”... “Yoksa... tutuklandı mı?” dedim. “Tutuklandı” dediler.

- **M. Hacıeminoğlu:** Öğle saatinde bana telefon etti, “Ben Emniyet Müdürlüğü’ndeyim, çay içiyorum, merak etme, buradan Selimiye’ye gideceğiz” dedi. Meğer orada tutuklama kararı çıkmış, hata aslında gazetenin. İfade vermeye gelsin diye aramışlar, ama gazete bunu Necmettin’e söylemeyince o da gitmemiş. İfade vermek için gitmeyince de tutuklama kararı çıkmış. Tutuklama kararı Emniyet’te vicahiye çevrilmiş.

- **M. Kafalı:** Rahmetlinin muzip yazıları vardı. Zamanında yaşanmış bir hikâye daha: Yeni Düşünce’de yazıyorduk. 12 Eylül’den sonra anayasa değişikliği için bir yazı yazmış, “Devleti dört sene askerler, dört sene de

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

siviller idare etsin” demiş. Akkan (Suver) gelmiş alı al, moru mor, bu yazıyı ne yapacağız diyor...

- **S. Kafalı:** Necmettin Ağabey bir teklifte bulunuyor ve diyor ki, “Bu böyle kargaşaya sebebiyet vermesin, bu madde anayasaya konsun” diyor.

- **M. Kafalı:** Akkan mosmor geldi, “Hocam, Necmettin Hoca böyle bir yazı yazmış ne yapacağız?” dedi. Aldım baktım, gülmeye başladım. Necmi’yi aradım, “Necmi muziplikten vazgeç” dedim.

- **M. Hacıeminoğlu:** Böyle birçok trajikomik olaylar yaşadık. Edirne’ye yeni gittiğimiz dönemdi, Kâşif Bey bizi yemeğe davet etmiş. İstanbul’a gittik, kar yağışı başladı. Ben, “Gitmeyelim” dedim, taa Küçükyalı... Açtı telefonu, “Kâşifçğim, kusura bakma çok kar yağıyor, biz gelemiyoruz” dedi. Biraz sonra kar bitti, ortalık günlük güneşlik oldu. “Necmettin, bugün hazırlanmadı bu hatun, dünden hazırlanmıştır. Bir de hoca gelecek diye özen göstermiştir, ayıp olacak. Şimdi hava da açtı, kalk gidelim” dedim. “Gidelim” dedi, tekrar telefon etti, “Kâşif, hava açtı, biz geliyoruz” dedi. Biz Fatih’ten taksiye bindik, Haydarpaşa’ya. Haydarpaşa’dan da trenle gidelim dedik, daha emniyetli. Küçükyalı’da indik. “Biz Küçükyalı’ya trenle geliriz, sen orada bizi karşılaresın, inince seni ararız” demişti. Elini cebine attı, kart yok, telefonun yanında unutmuş...

- **Hoca nasıl çalışırdı?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Hoca gece çalışıyordu. Eskiden fiş yazılırdı ya, ortaya bir yayardı sıraya koymak için 50.000 fiş. Biz onları sıraya koyardık, bir de onların yazılması var. O söylüyor, ben yazıyorum. O dosyayı bulamıyorum şimdi kimde. Çağrı’da olabilir. Hep benim el yazım var. İlmî yazılarını böyle fişlerle hazırlardı. Gazete yazılarını sabah yazardı.

- **M. Kafalı:** Biz Necmettin Beylerle can ciğer kardeşdik. Çocuklarımız da, hanımlarımız da kardeşti. Haftada 4-5 gün beraber, hafta sonu mutlaka beraber olurduk.

- **Hocamızın bir de Bağdat Üniversitesi’ne gidişi var değil mi?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Evet, Necmettin Bağdat’a gitti. Bağdat Üniversitesi, Türkoloji Bölümü’ne gidiyorum diye gitti. Gidiyor, bakıyor ki, bölüm filân yok. Oysa daha önce 1957 yıllarında ikili anlaşma yapılmış. Buna göre, İstanbul Üniversitesi Arapça Bölümü’nü açacak, Bağdat Üniversitesi de Türkçe Bölümü’nü açacak diye, ama açmamışlar. Necmettin 1972-1973 öğretim yılında gitti. O da şöyle oldu: Biz, 1970’de ev aldık. O sırada Ahmet Caferoğlu’ndan da beş bin lira borç aldık. Fakat biz, 1972 yılının Mayıs

ayına kadar bunu ödeyemedik. Sonra, her 29 Mayıs'ta Türkoloji gezisi olurdu ya, o gezide Caferoğlu bana, "Sen akıllı kadınsın, ev almakla iyi ettin, insana dünyada mekân" dedi. Ben de, borcumuz olduğu için "Hocam, siz çok güzel söylüyorsunuz ama, biz çok zorlanıyoruz, borcumuzu da ödeyemedik, ben biraz pişman oldum" dedim. "Sakın pişman olma, ne zaman isterseniz ben size yine para veririm" dedi. "Hayır, sağ olun, bunu ödemek bile çok zor geliyor bize, çok zorlanıyoruz" dedim. Dedi ki, "Bir şey var, Bağdat'tan bir hoca istiyorlar; hem edebiyat, hem dil okutacak. Tam Necmi'ye göre" dedi. "Hem edebiyat okutur, hem dil okutur" dedi. Ondan sonra "Tarih de okutur. Ama o sizi bırakıp gitmez, o seni bırakmaz" dedi. Dedim ki, "Hocam, mecbur, bunun başka çaresi yok. Artık biz buna mecburuz. Ne yapacağız edeceğiz, kıracağız saracağız, bu işi halledeceğiz". Yani Bağdat konusunda, bir maddî sıkıntıdan yola çıktık. Hakikaten Necmettin'i ben de sıkıştırdım. Arkadaşlarla Hoca'da toplandık, kendisine "git!" denildi ve müracaat edildi. Ankara'dan işler halledildi, gitti. Gidip bakıyor, Bağdat Üniversitesinde Türkoloji Bölümü yok. Diyor ki, "Nasıl olur? Ben ikili anlaşmalara göre geldim. Bu anlaşmaya göre, burada bir Türkoloji Bölümü olması gerekiyor ve ben de onun için geldim". İstanbul Üniversitesinde Arapça Bölümü açıldı, ama Bağdat Üniversitesinde Türkoloji Bölümü açılmamış ve daha önce gidenler de bu konuda hiçbir şey yapmamış. İhsan Doğramacı'nın damadı Hatay Bey elçilikte müsteşar, Büyükelçi henüz yok, o sonra geldi. Bir numaralı adam, Doğramacı'nın damadı Hatay Bey. O zaman Müfit, orada –henüz genç–, durumdan haberdar olunca, "Ben bunu uluslararası mesele yaparım. Dönerim ve durumu hükûmetime bildiririm. Ya bu bölümü açarsınız, ya da ben gidiyorum," diyor. Ondan sonra biz Ocak ayında Necmettin'in yanına gittiğimizde daha bölüm açılmamıştı, ama açılmak üzereydi. Bölüm açılınca talebe arıyorlar; Şarkiyat Bölümü'nden isteyen 5-6 kişiyi Türkoloji Bölümü'ne alıyorlar. Necmettin oturuyor, Bağdat Üniversitesine bir Türkoloji programı hazırlıyor.

- **S. Kafalı:** Programı konuşmuştuk gitmeden önce Necmettin Ağabeyle. Tabî bölüm açılmadığını bilmiyoruz, Türk dili, Türk edebiyatı, Türk kültür tarihi adı altında dersler olsun demiştik. Tarih Bölümü de yok orada. Biz bekliyoruz ki, Türkmen talebeler gelecek, Türkmen talebeler olacak orada. Onlara, Türk tarihini öğretmek açısından Türkoloji Bölümüne Türk tarihi dersi koyarsan itiraz ederler, bunun için Türk kültür tarihi adı altında bir ders olsun, Türk tarihi öğretilsin diye düşündük.

- **M. Hacıminoğlu:** O sıralar ben her hafta Yeşilköy'deyim, çünkü gerekli olan kitapları gönderiyorum. Bağdat'a gidecek olanları buluyorum veya

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

tesadüfen “Şu geldi, bu gidiyor” diye bana haber geliyor. Her cumartesi de evde telefon bekliyorum. O zamanlar telefonlar yazdırılıp bekleniyor.

- **O. Şahin:** Bağdat’la telefon görüşmesi sadece cumartesileri sabahtan öğleye kadar. Başka telefon irtibatı yok.

- **S. Kafalı:** Her cumartesi de bağlanmıyor.

- **O. Şahin:** Doğru, bağlanırsa bağlanıyor; 12’ye kadar bekliyorsun, sonra ümidi kesiyorsun zaten. Dokuzla on iki arası bağlanıyor. Arayabilirse arıyor o arada. Arayamazsa, öbür cumartesiye kalıyor. Mektup bir ayda filân geliyor.

- **S. Kafalı:** O da ya geliyor, ya gelmiyor.

- **M. Hacıeminoğlu:** Neyse, orada bölümü açtı, programını yaptı, dedikleri gibi kültür tarihiyle ilgili, Türk edebiyatı, Türk dili, Türklükle ilgili ne varsa o programa koydu. Ondan sonra da bir senenin sonunda buraya dönecek... Hatta dedim ki, ben de geleyim dönme, bu sefer de Oytun var, bırakamayız. O zaman, “Kafalı, siz gidin” dedik. Fakat o arada, Necmettin döndükten sonra bir sene boşluk oldu.

- **O. Şahin:** Muamele uzadı galiba.

- **S. Kafalı:** Yok, muamele de uzadı tabii, ama gidip gitmemek konusunda Kafalı’yla çok düşündük; tabii bizim de Ertuğrul var, sonunda gitmeye karar verdik. Tabii Necmettin Âğabey geldi, Londra’ya gitti.

- **O. Şahin:** Yok, hemen değil; 1974’te döndü, 1976’da gitti. Siz de Bağdat’a 1976’da gittiniz zaten.

- **S. Kafalı:** Hayır, Kafalı 1975’te gitti, ben 1976’da gittim.

- **M. Hacıeminoğlu:** Orada öğrencilere, Türkiye’de Türkoloji’de okuyan, - rahmetli olmuş Allah rahmet eylesin- Hidayet Bayatlı’yla, bir kişi daha olacak; bizim evde onlara doktora yaptırdı.

- **M. Kafalı:** Hidayet Bayatlı’nın hanımı da bizim talebemizdi, tarihçiydi, Nilüfer. Babası Kifir’de, Türkmen ileri gelenlerinden birisiydi.

- **M. Hacıeminoğlu:** Bağdat’ta doktora çok önemli, gerisi hiç önemli değildi.

- **S. Kafalı:** Ev yaptırmak için kredi veriyor, gümrüksüz araba getirme hakkı veriyor, doktora o kadar önemli.

- **Hoca Bağdat’ta iken siz de gittiniz mi?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Biz de Oytun'la gittik. Orada Necmettin'i o kadar sevmişler ki, Bağdat'ta oturanlar, üniversitede hoca olanlar, başkaları... Allah rahmet eylesin Abdullah Beyler filân. Biz Bağdat'ta on sekiz gün kaldık ve yirmi bir yemeğe davet edildik; çünkü vakit yetmeyince öğle-akşam gitmeye başladık. Orada Necmettin'e, "Hoca, sen pek Kerkük'e filân gitme, henüz bölüm açılmak üzere, birdenbire ürkütmeyelim bunları" dediler. Buna rağmen Necmettin Kerkük'e filân da gidiyor. O günlerde Şam'a ve Beyrut'a da gittik. Sonra biz Necmettin'i orada bırakıp döndük. Artık bölüm açılmıştı. Necmettin de derslere başlamıştı, mutluydu. Bir Ermeni matmazelin evinde pansiyoner olarak kalıyordu. Oraya giden Türkler, hatta Safiye Ayla, Hamiyet Yüceses, Şerif Muhittin Targan gibi gidenler hep o evde kalmış.

- **S. Kafalı:** O yıllarda doğru dürüst bir otel yoktu.

- **O. Şahin:** Biz Beyrut'a gittiğimizde, Müfit Ağabey Beyrut'taki diplomat arkadaşlarını, "Hoca gelecek, ailesiyle birlikte şu otelde kalacak, kendisiyle ilgilenin," diye aramış. Meğer o gün Ermeniler Amerika'da bizim diplomatları vurmuşlar, ilk cinayetler.... Müfit Ağabey'in arkadaşları geldiler, "Burada çok Ermeni var, dikkatli dolaşın, bugün böyle bir şey oldu, bunun arkası gelecek gibi" dediler.

- **M. Hacıeminoğlu:** "Onun için sakın dışarı çok çıkmayın, Beyrut'ta çok dolaşmayın" dediler. Beyrut'tan dönüşte, karayoluyla Şam üzerinden Bağdat'a geldik. Ondan sonra da Oytun'la ikimiz İstanbul'a döndük.

- **O. Şahin:** 1973 sonbaharında da babam döndü.

- **Hoca'nın profesörlüğü nasıl oldu?**

- **M. Hacıeminoğlu:** 1976'da ikinci yabancı dil için İngiltere'ye gitti. İngiltere'ye giderken artık borçları da bitirdiğimiz için biletleri ben gidip aldım. Biletlerimiz şöyle: Buradan Münih, Frankfurt, Paris, Londra. Hep inip oralarda kalacağız. Necmettin oralarda konferans verecek. Bunların içinde bir tek Paris lüks, ama Almanya'dakiler için konferans verecek. Frankfurt'tan Hollanda'ya da geçtik.

- **M. Kafalı:** Çocuklar arada bir devreye gireyim, Caferoğlu Hoca'dan borç para alındı filân denildi ya, şimdi, Caferoğlu Hoca'nın aramızdaki lakabı, Cafer Bank'tı. Çünkü ayın son günlerinde hepimiz ondan sırayla borç alırdık; hatta borç almaya gitmediğimiz zaman "Filânca gelmedi, niye gelmedi, borç almaya gelmedi" diye bağırırdı.

- **Hocaya para nereden geliyor peki?**

Meral Hacıeminoğlu İle Sohbet

- **M. Hacıeminoğlu:** Şimdi, hocanın evi var, profesör maaşı, bir başına. Yurt dışında filân kaldığı zamandan birikmiŐ parası vardı, o paradan dolayı bankadan da bir ev çıktı. Şuraya buraya gidiyor, maaşı burada kalıyor, belki ondan, bilmiyorum.

- **M. Kafalı:** Caferoğlu'nu anlatıyordum. Bir g¼n Mehmet Çavuşoğlu borç istemeyi unutmuş mu bilmiyorum, hoca bağırıyor, ben de o sırada oradan geçiyordum, "Hocam hayrola?" dedim. "Bu Çavuşoğlu gelmedi, benden para istemedi, yoksa darıldı mı" dedi. Ben g¼lmeye başladım, "Ben bakayım, Hocam" dedim. Gittim buldum, "Git hocanın yanına" dedim.

- **Hocamızın profesörl¼đ¼?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Necmettin 1976'da İngiltere'ye gitti, 1977'de geldi. Fiillerle ilgili çalıŐmasıyla profesörl¼đe m¼racaat etti. Doçentliğe edatlar, profesörl¼đe fiillerle m¼racaat etti.

- **Profesörl¼đ¼ İstanbul'da mı aldı?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Hayır, İstanbul'da olmadı, senatodan dönd¼rd¼ler. DanıŐtay'a dava açtı. DanıŐtay kararını uygulamadılar. Ondan sonra da istifa mecburiyeti gelince, 1985'te profesör olarak Trakya Üniversitesi'ne atandı.

- **M. Kafalı:** Necmi'nin bir hususiyetini söyleyeyim, hafızası müthiŐti. Safahat'ı baştan sona ezbere bilirdi. 1970'li yıllardaydı, Fatih Tiyatrosu'nda Mehmet Âkif günü düzenledik. Fahir İz'in ağabeyi Mahir İz vardı; o da Mehmet Âkif mütehasısıdır. O gün konuŐmacı olarak bir Mahir Hoca var, bir de rahmetli Necmettin. 15 Mart 1971, kar yağıyordu. Mahir Hoca gecikti. Necmi çıktı, o kadar güzel bir konuŐma yaptı ki... Necmettin'in hitabeti üst seviyedeydi. O konuşurken gelen Mahir Hoca, konuŐmadan sonra kalktı, "Bundan sonra rahat ölebilirim, Âkif'i bu kadar iyi tanıyan, bu kadar iyi ifade eden bir kimseyi görd¼m, tanıdım" dedi. Bu Mahir Hoca'nın ifadesi. Zannediyorum Mahir Hoca bu c¼mleleri ikinci bir defa kullanmamıŐtır.

- **M. Hacıeminoğlu:** Mahir Hoca bunu eski yazıyla yazmış gönderdi. Diyor ki, "Mehmet Âkif'i sana emanet ediyorum, göz¼m arkada kalamayacak". Fakat o kâğit kayboldu. Necmettin "Üniversitenin Büyük Günahı" diye bir makale yazdı ya, bundan dolayı başına gelmedik Şey kalmadı. Bir g¼n Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay diyor ki, "Üniversite'nin Büyük Günahı adlı yazınızı Tekin Erer'in sütununda okudum, fikirlerinize aynen iŐtirak ediyorum. Bu vatan sizin gibi evlâtların sayesinde yaŐayacak ve yücelecektir, tebrik eder gözlerinizden öperim".

- **Hocam nasıl çalışırdı?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Doktora çalışması sırasında, misafir varken bile o arka odadaki çalışma masasına gider gider gelirdi. Fakat ondan sonra fiillerde ve edatlarda böyle olmadı, tabii birikim meselesi. Aradığı şeyler için “Biliyor musun vahiy gibi geliyor” derdi. Meselâ Bican (Ahmet Bican Ercilasun)’la konuşurken bir edat geçtiyse, hemen onu yazayım derdi ve hemen kalkar onu yazardı. Zihni hep çalıştığı konuyla dolu olarak yaşıyordu. Meselâ bazen bana bile derdi ki, “Hatun şu kitabın şu sayfalarını bir çevir bakayım, şuradan şuraya kadar, orada şuna rastlayacaksın”. Dedim ya, hafıza o kadar kuvvetli ki... Tabii metinleri oturup ezberlemiş değil, ama okuduğu aklında kaldığı için... Meselâ, bir tasvir var, o tasvirin içinde karagözlü geçecek, meselâ edat arıyor. Derdi ki, “Sen 70. sayfayla 75. sayfaya bak, orada Naciye’nin tasviri var, karagözlü, sarı saçlı diye geçecek, o cümleyi bul!” O birikim olduğu için örnekler “bana vahiy gibi geliyor”, derdi.

- **Hocamızın meselâ tek heceli köklerle ilgili çalışmaları vardı. Bunlarla ilgili olarak her akşam oturup çalışır mıydı? Kitaplarını hazırlarken çalışırdı mutlaka, ama normal şartlarda da akşamları oturup ilmî çalışma için düzenli vakit ayırır mıydı?**

- **M. Hacıeminoğlu:** Gözü ileri olduğu için akşamları çok okuyamazdı, okumak için ışık yetmezdi.

- **M. Kafalı:** Biz bir arada çok olurduk, ama sohbetlerimizin birçoğu bu tür konular olurdu; sadece günlük olaylar ve siyaset değil. Meselâ, “Kafalı sen bana şu Dersim olayını bir anlat bakayım” derdi.

- **M. Hacıeminoğlu:** O konuşurken bile bir şey çıkarırdı, bana anlatırdı, “Bak bu kelime böyle oluyor” gibi. Kafası her zaman bu tür çalışmalarla meşguldü. Ayhan (Songar) Bey’e “Arabaya bindiğim zaman başım çok dönüyor” demişti. Ayhan Bey, “Hacıeminoğlu çok düşünüyorsun, biraz etrafına bak” derdi. Otobüste oturduğu yerden devamlı kafasındaki şeyi düşünürdü. Anahtar şeyleri vardı, bunlarla bir mantık kuruyordu. Dil mantığını bu şekilde geliştirmişti. Kemalettin Nomer Bey derdi ki, “Hoca, fiilleri yazdın, edatları yazdın, isimler ne zaman geliyor?” O da, “İsimleri de yazacağım, fakat bir iki yerde tereddüdüm var”, derdi. Ama işte, ömrü yetmedi.

- **Bu gün hocamızı rahmetle andık. Onun öğrencileri olmakla gurur duyuyor; bu sohbet ve İstanbul’dan gelip hatıralarınızı bizimle paylaştığınız için size teşekkür ediyoruz.**

- **M. Hacıeminoğlu:** Ben teşekkür ederim.